

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΦΟΙΤΗΤΕΣ/ΦΟΙΤΗΤΡΙΕΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΑΤΟΜΑ

- Το πρόγραμμα σπουδών «Θρησκευολογία του Ορθόδοξου Χριστιανισμού» έχει ως αντικείμενο έρευνας τον Ορθόδοξο Χριστιανισμό στην μακρά ιστορική του ανέλιξη από την εποχή της πρώτης Εκκλησίας μέχρι τις μέρες μας.
- Πιο συγκεκριμένα, στο πρόγραμμα αυτό εξετάζονται η ιδιοτυπία της εκκλησιαστικής οργάνωσης και η εξέλιξη, συστηματοποίηση και διαμόρφωση της δογματικής και του τελετουργικού στα πλαίσια του Ορθόδοξου Χριστιανισμού καθώς και οι εξ αυτών προκύπτουσες μορφές ορθόδοξου τρόπου ζωής, θεώρησης και εμπειρίας του κόσμου και, τέλος, κοινωνικής συμπεριφοράς και δράσης.
- Στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος βρίσκονται οι Ορθόδοξοι πολιτισμοί της Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης και ειδικότερα τα δύο βασικά ρεύματα της βυζαντινοελληνικής και σλαβικής (κυρίως ρωσικής) Ορθοδοξίας καθώς επίσης οι Ορθόδοξες παραδόσεις ορισμένων βαλκανικών λαών (π.χ. Σερβίας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας).
- Η θρησκευολογία ως πολιτισμολογική επιστήμη διαφέρει σε πολλά σημεία από τη θεολογία και επομένως εξετάζει το πολιτισμικό φαινόμενο του Ορθόδοξου Χριστιανισμού «εκ των έξω», με άλλα λόγια, χωρίς αξιολογικές σκοποθεσίες και δη από κριτική σκοπιά.
- Ο Ορθόδοξος Χριστιανισμός άσκησε ιστορικά, παράλληλα με άλλους παράγοντες, σημαντικές επιδράσεις στην πολιτισμική και κοινωνική διαμόρφωση πολλών λαών, χωρών και πολιτισμικών συνόλων στην Ανατολική και Νοτιοανατολική Ευρώπη. Οι ποικίλες και πολύμορφες διαντιδράσεις μεταξύ Ορθόδοξου Χριστιανισμού, πολιτισμού και κοινωνίας αποτελούν κύριο άξονα του παρόντος προγράμματος σπουδών.
- Προς τον σκοπό αυτό ακολουθείται βασικά διεπιστημονική προσέγγιση. Ως εκ τούτου, στο παρόν πρόγραμμα σπουδών λαμβάνονται υπ' όψιν οι θεωρήσεις και τα πορίσματα διαφόρων άλλων προγραμμάτων σπουδών, τα οποία διδάσκονται επίσης στο Πανεπιστήμιο Ερφούρτης σε πολιτισμολογικά πλαίσια, όπως, για παράδειγμα, της ιστορίας, της κοινωνιολογίας, της γλωσσολογίας, της θεωρίας της λογοτεχνίας, της φιλοσοφίας, των επιστημών επικοινωνίας/μέσων μαζικής ενημέρωσης καθώς και των πολιτικών επιστημών.
- Το παρόν πρόγραμμα σπουδών συμπεριλαμβάνει επίσης την εκμάθηση γλωσσών που αφορούν στον Ορθόδοξο ανατολικό και νοτιοανατολικό ευρωπαϊκό χώρο – πρὸς το παρόν της αρχαίας και νέας ελληνικής καθώς της παλαιοσλαβικής και ρωσικής. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια των σπουδών προβλέπονται ανταλλαγές με πανεπιστήμια και ιδρύματα της Γερμανίας και του εξωτερικού καθώς και εκπαιδευτικές εκδρομές και διάφορες πρακτικές εξασκήσεις στη Γερμανία και στο εξωτερικό. Όλα τα ανωτέρω αποσκοπούν στην απόκτηση ουσιαστικών γνώσεων για τον Ορθόδοξο χριστιανικό χώρο και στην καλύτερη θρησκευολογική του προσέγγιση και θεώρηση.
- Ιδιαίτερη έμφαση στο παρόν πρόγραμμα σπουδών τίθεται στις διαπολιτισμικές συγκρίσεις και δη σ' αυτές μεταξύ των διαφόρων Ορθόδοξων εκκλησιών και πολιτισμών καθώς επίσης σ' αυτές μεταξύ του Ορθόδοξου κόσμου και της Δύσης.
- Οι πολύμορφες επαφές και σχέσεις του Ορθόδοξου Χριστιανισμού με τη νεωτερικότητα/μετανεωτερικότητα, όπως για παράδειγμα με τη φιλοσοφία, τις θετικές επιστήμες και την πολιτική, αποτελούν επίσης βασικό αντικείμενο έρευνας στο παρόν πρόγραμμα σπουδών. Και τούτο, διότι ο Ορθόδοξος Χριστιανισμός σχετίστηκε και ενίοτε συγκρούστηκε με την ευρύτερη κοσμική σφαίρα, ιδίως από την αρχή των Νέων Χρόνων και μετέπειτα.

• Το ειδικότερο πρόγραμμα σπουδών «Θρησκευολογία του Ορθόδοξου Χριστιανισμού» εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της θρησκευολογίας και μπορεί να ακολουθηθεί είτε ως πρωτεύουσα είτε ως δευτερεύουσα ειδικότητα σπουδών. Όπως όλα τα προγράμματα σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ερφούρτης, το παρόν πρόγραμμα αποτελείται από 6 εξάμηνα στο προπτυχιακό επίπεδο (B.A.) και από τέσσερα εξάμηνα στο μεταπτυχιακό επίπεδο (M.A.). Οι μεταπτυχιακές σπουδές μπορούν να συνεχιστούν για την απόκτηση διδακτορικού διπλώματος (Dr. Phil.) στο γνωστικό αντικείμενο «Θρησκευολογία του Ορθόδοξου Χριστιανισμού». Τα μεταπτυχιακά προγράμματα είναι επίσης ανοικτά και για τους αποφοίτους άλλων πανεπιστημίων και κατευθύνσεων από τη Γερμανία και το εξωτερικό που δεν έχουν κάνει τις προπτυχιακές τους σπουδές στο Πανεπιστήμιο Ερφούρτης.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΘΡΗΣΚΕΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ»

Το πρόγραμμα σπουδών «Θρησκευολογία του Ορθόδοξου Χριστιανισμού» αποτελεί σημαντική καινοτομία στο Πανεπιστήμιο Ερφούρτης, κατά πρώτον διότι η μη θεολογική ενασχόληση με τον Ορθόδοξο Χριστιανισμό ήταν ως τώρα γενικά περιορισμένη, και κατά δεύτερον διότι πρόκειται για πρωτοποριακό συνδυασμό γνωστικών αντικειμένων στη γερμανόφωνη ακαδημαϊκή παράδοση. Η συστηματική θρησκευολογική και πολιτισμολογική προσέγγιση αυτού του εκτενούς ερευνητικού χώρου, ο οποίος εξ αιτίας των ριζικών κοινωνικοπολιτικών ανακατατάξεων στην Ανατολική και Νοτιοανατολική Ευρώπη στα τέλη του 20ου αιώνα απέκτησε ιδιαίτερη σημασία, δεν είχε ουσιαστικά επιχειρηθεί μέχρι σήμερα. Το πρόγραμμα σπουδών «Θρησκευολογία του Ορθόδοξου Χριστιανισμού» του Πανεπιστημίου Ερφούρτης αποσκοπεί λοιπόν στην κατά το δυνατόν κάλυψη του παρόντος κενού. Κύριο αντικείμενο έρευνας αποτελούν εδώ τα δύο βασικά ρεύματα των ανατολικοευρωπαϊκών ορθόδοξων πολιτισμών: της βυζαντινοελληνικής και της σλαβικής (ως επί το πλείστον ρωσικής) Ορθοδοξίας. Μέχρι σήμερα τα ζητήματα που αφορούσαν στην Ορθοδοξία ερευνούνταν και διδάσκονταν στο γερμανόφωνο χώρο πρωτίστως στα πλαίσια της θεολογίας (τόσο της ρωμαιοκαθολικής όσο και της ευαγγελικής), δευτερευόντως δέ στα πλαίσια των σλαβικών σπουδών και της ανατολικοευρωπαϊκής ιστορίας. Στο Πανεπιστήμιο Ερφούρτης καταβάλλεται η προσπάθεια να καθιερωθεί για πρώτη φορά η θρησκευολογική προσέγγιση του ευρύτερου Ορθόδοξου χώρου ως ιδιαίτερη ερευνητική προοπτική και συγχρόνως να αναπτυχθεί σε συνάφεια με τις κατευθύνσεις και τα πορίσματα άλλων πολιτισμολογικών επιστημών. Επιπλέον, η θρησκευολογία ως πολιτισμολογική επιστήμη διαχωρίζεται από την ομολογιακή και πολλαπλώς απολογητικά διαρθρωμένη θεολογία τόσο από τον κριτικό και κατά το δυνατόν αξιολογικά ουδέτερο τρόπο προσέγγισης του αντικειμένου έρευνάς της όσο και από την πολιτισμολογική της μέθοδο.

Πιο συγκεκριμένα, πρώτος στόχος του προγράμματος σπουδών «Θρησκευολογία του Ορθόδοξου Χριστιανισμού» είναι η απόκτηση βασικών γνώσεων γύρω από την πολυμορφία, αλλά και την ενότητα και την ιδιαιτερότητα των ποικίλων εκφάνσεων του Ορθόδοξου Χριστιανισμού, τόσο παρελθόν όσο και στο παρόν. Ο Ορθόδοξος Χριστιανισμός, του οποίου η ιστορία ανάγεται στην εποχή των απαρχών της χριστιανικής Εκκλησίας, αποτελείται από διάφορες αυτοκέφαλες και αυτόνομες Εκκλησίες, οι οποίες εν τούτοις διατηρούν ποικίλα στοιχεία ενότητας μεταξύ τους. Η προσοχή εστιάζεται εδώ ιδιαίτερα στον ανατολικό και νοτιοανατολικό ευρωπαϊκό χώρο, όπου κυρίως εμφανίστηκε, καθιερώθηκε και εξελίχθηκε στο πέρασμα των αιώνων ο Ορθόδοξος Χριστιανισμός. Επίσης, δεν πρέπει να παραβλέπεται το γεγονός πως σ' αυτήν την περιοχή διαβιώνουν ακόμη σήμερα πάνω από τα τρία τέταρτα των Ορθόδοξων όλου του κόσμου. Στους Ορθόδοξους αυτούς πολιτισμούς περιλαμβάνονται ξεχωριστά η ελληνική Ορθοδοξία (από την αρχαιότητα έως σήμερα), η ρωσική Ορθοδοξία (από την εποχή του εκχριστιανισμού έως τη μετασοβιετική περίοδο) καθώς και οι ιδιόζουσες παραδόσεις πολλών βαλκανικών χωρών (π.χ. της

Ρουμανίας, της Βουλγαρίας, της Σερβίας), των οποίων οι κάτοικοι πλειοψηφικά είναι Ορθόδοξοι. Παραπλεύρως, υπάρχουν αξιόλογες μειονότητες Ορθοδόξων σε άλλες χώρες (π.χ. στην Αλβανία), καθώς και μικρότερες κοινότητες Ορθοδόξων σε άλλες χώρες (π.χ. στην Πολωνία, στην Τσεχία, στη Σλοβακία, στη Φινλανδία). Η απόκτηση γνώσεων για τους Ορθοδόξους αυτούς πολιτισμούς και η εκμάθηση των σχετικών γλωσσών – στην Ερφούρτη μέχρι στιγμής αυτό είναι δυνατό για τα αρχαία και νέα ελληνικά καθώς και για τα παλαιοσλαβικά και ρωσικά – συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση του ευρύτερου Ορθοδόξου χώρου γενικότερα. Τούτο επιτυγχάνεται και με την απόκτηση συμπληρωματικών γνώσεων από συγγενή προγράμματα σπουδών (π.χ. από την ιστορία της Ανατολικής Ευρώπης). Το παρόν πρόγραμμα σπουδών βασίζεται τόσο στην έρευνα των πηγών και των μνημείων του Ορθοδόξου χώρου όσο και του συνόλου του πνευματικού και υλικού του πολιτισμού, από το επίπεδο της καθημερινής ζωής μέχρι αυτό της επίσημης εκκλησιαστικής ιεραρχίας. Επιπλέον, δεν παραβλέπεται η παρουσία της Ορθοδοξίας σε πολλά άλλα μέρη του σύγχρονου κόσμου, από την Μέση Ανατολή και τη Δυτική Ευρώπη έως την Αμερική και την Αυστραλία. Τούτο δε συμβαίνει, διότι το σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, με τις πολύπτυχες θρησκευτικές και πολιτισμικές αλληλεπιδράσεις ανάμεσα σε λαούς και κράτη, επιβάλλει τη μεθοδικότερη μελέτη της διεθνούς παρουσίας και σημασίας του Ορθοδόξου Χριστιανισμού καθώς και την κριτική θεώρηση πολλών διαδεδομένων σήμερα απόψεων για την υφή και την κοινωνική του επίδραση.

Ο δεύτερος στόχος του παρόντος προγράμματος σπουδών είναι η συστηματική έρευνα των όρων γένεσης, εξέλιξης, διαμόρφωσης και συστηματοποίησης των δομών εκκλησιαστικής οργάνωσης, της δογματικής και του τελετουργικού του Ορθοδόξου Χριστιανισμού καθώς και των ποικίλων εκφάνσεων εκδήλωσης της Ορθόδοξης πίστης και εμπειρίας, του τρόπου ζωής και της αντίστοιχης κοινωνικής δράσης. Έμφαση εδώ δίνεται στις ευρύτερες ιστορικές διασυνδέσεις και διαντιδράσεις μεταξύ Ορθοδόξου Χριστιανισμού, κοινωνίας και πολιτισμού. Όπως σε κάθε θρησκεία, έτσι και εντός του Ορθοδόξου Χριστιανισμού δραστηριοποιούνται συγκεκριμένες δυναμικές, οι οποίες συνεπάγονται ατομικές και συλλογικές νοοτροπίες και υποχρεώσεις, ποικίλες κοινωνικές πρακτικές και επακολούθως διάφορα κοινωνικά σχήματα. Τοιούτοτρόπως, ο Ορθόδοξος Χριστιανισμός, ως αυτοτελής πολιτισμικός παράγοντας ανάμεσα σ' άλλους, μπορεί να θεωρηθεί ως βασική προϋπόθεση της διαμόρφωσης της ιδιοσυγκρασίας των σύγχρονων Ορθοδόξων πολιτισμών της Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Η θρησκευτική αυτή παράδοση έχει όντως βαθιές ρίζες στην αυτοκατανόηση και στη συλλογική νοοτροπία των Ορθοδόξων λαών. Το ενδιαφέρον εδώ για τον Ορθόδοξο Χριστιανισμό καθορίζεται βασικά από εμπειρικές προοπτικές (π.χ. με τη συνδρομή της κοινωνιολογίας, ανθρωπολογίας, ψυχολογίας, εθνολογίας, σημειωτικής). Ο Ορθόδοξος Χριστιανισμός, ως συστατικό της ιστορικοπολιτισμικής μακράς διάρκειας κατά τη διαντίδρασή του με τα εκάστοτε πολιτισμικά σύνολα, έθετε σε ισχύ επίσης μακροχρόνιες διαδικασίες κοινωνικών επιλογών και θεμελίωσε ειδικές συμπεριφορές σύμφωνα με τη δική του αντίληψη περί αλήθειας και σωτηρίας. Στην Ανατολική και Νοτιοανατολική Ευρώπη τέτοιες επιδράσεις καθίστανται πρόδηλες, για παράδειγμα, στη σχέση μεταξύ εκκλησίας και κράτους, στο τρόπο διαπλοκής έθνους και εκκλησίας, στην πολιτικοποίηση της Ορθοδοξίας καθώς και – σε αντιδιαστολή με τη Δύση – στις πολλές όψεις της καθυστερημένης και διαφορετικής πορείας εκκοσμίκευσης, ειδικότερα δε αναφορικά με τα ρεύματα αποχριστιανισμού και αντικληρικαλισμού που έδρασαν στον Ορθόδοξο χώρο.

Ο τρίτος στόχος του παρόντος προγράμματος σπουδών είναι η συγκριτική θεώρηση και έρευνα των ποικίλων μορφών έκφρασης και διαφοροποίησης του Ορθοδόξου Χριστιανισμού στη βάση των εκάστοτε διαφορετικών τοπικών πολιτισμικών συνθηκών, τόσο στο παρελθόν όσο και στο παρόν. Κατά την ανάλυση των γεωγραφικών, γλωσσικών και ιστορικών διαφορών των εκάστοτε Ορθοδόξων Εκκλησιών και συνόλων δεν παραβλέπονται συνολικότερες πολιτισμολογικές και συγκριτικές θεωρήσεις. Γι' αυτό το λόγο, προωθούνται ιδιαίτερα ερευνητικές μελέτες που υπερβαίνουν τα στενά πλαίσια ενασχόλησης με μια περιορισμένη περιοχή και ρίχνουν βάρος στη δυνατότητα σύγκρισης δύο ή περισσότερων Ορθοδόξων πολιτισμικών παραδόσεων. Αυτή η

προσέγγιση συμβάλλει στην πληρέστερη κατανόηση του Ορθόδοξου Χριστιανισμού και καθιστά σαφέστερες τις ιδιαιτερότητες των επιμέρους Ορθόδοξων Εκκλησιών. Πέραν τούτου, ειδική σημασία δίνεται στην έρευνα των ιστορικών σχέσεων, των αλληλεπιδράσεων και των αντιπαραθέσεων του Ορθόδοξου Χριστιανισμού με τις χριστιανικές παραδόσεις της Δύσης, δηλαδή με το Ρωμαιοκαθολικισμό και τον Προτεσταντισμό, επειδή αυτές επέδρασαν – μεταξύ άλλων – αποφασιστικά στον τρόπο αυτοκατανόησης των Ορθόδοξων λαών. Δεν πρέπει να λησμονείται επίσης πως ο Ορθόδοξος Χριστιανισμός αντιπαρατέθηκε και με άλλες θρησκευτικές παραδόσεις (π.χ. με τις θρησκείες του αρχαίου κόσμου και το Ισλάμ), με νεότερα θρησκευτικά κινήματα και - κυρίως από τους Νέους Χρόνους και μετά - με διάφορες κοσμικές ιδεολογίες, κοσμοθεωρήσεις και κοινωνικοπολιτικά συστήματα (π.χ. με το Μαρξισμό-Λενινισμό, το κοσμοείδωλο των θετικών επιστημών). Οι διαπλοκές αυτές χρειάζονται μεθοδικότερη μελέτη, διότι από τη πλευρά τους φωτίζουν βασικές όψεις του Ορθόδοξου Χριστιανισμού ως ιδιάζοντος νοηματικού και συμβολικού συστήματος στο πλαίσιο της διαντίδρασής του με άλλους κοινωνικούς και πολιτισμικούς χώρους και τις ποικίλες συνέπειες που προκύπτουν από τις διαδικασίες αυτές.

Τέλος, με τον τέταρτο στόχο του προγράμματος σπουδών «Θρησκειολογία του Ορθόδοξου Χριστιανισμού» οι παραπάνω οπτικές γωνίες διευρύνονται μέσα από την προοπτική εντοπισμού της συνέχειας θρησκευτικών (ή παρα-θρησκευτικών) τρόπων σκέψης και έκφρασης εκτός της στενής θρησκευτικής συνάφειας. Στο πλαίσιο αυτό κατηγορίες και δομές, οι οποίες ήταν αρχικά εμπνευσμένες από τη θρησκεία, επιβιώνουν στην προοπτική μιας ιστορικοπολιτισμικής μακράς διάρκειας και ασκούν κρυφές ή/και φανερές επιδράσεις. Στην παρούσα περίπτωση, έχουμε να κάνουμε μ' έναν ιδιάζοντα τρόπο προσέγγισης των πολιτισμικών φαινομένων, ο οποίος εκτείνεται κυρίως από τους Νέους Χρόνους έως τη μεταμοντέρνα εποχή. Το κυρίαρχο ερώτημα στην έρευνα αυτού του σημαντικού ζητήματος έχει ως εξής: κατά πόσο συγκεκριμένες εκφάνσεις της κατά τα άλλα εκκοσμικευμένης κουλτούρας μπορούν να κατανοηθούν σήμερα ως «μετα-θρησκευτικές», παρότι αυτές ήταν αρχικά σαφώς επηρεασμένες από τη θρησκεία; Τέτοια παραδείγματα μπορεί να εντοπίσει κανείς άφθονα στους χώρους της επιστήμης, της τέχνης, της φιλοσοφίας, της πολιτικής, της καθημερινής ζωής, των κοσμικών τελετουργιών, της φρασεολογίας και αλλού. Ειδικότερα για τον Ορθόδοξο Χριστιανισμό και τις ευρύτερες πιθανές επιδράσεις του, η διεπιστημονική συνεργασία με άλλες κατευθύνσεις σπουδών, όπως με τη θεωρία της λογοτεχνίας, τη γλωσσολογία, την ιστορία και τις κοινωνικές επιστήμες στο Πανεπιστήμιο Ερφούρτης, αποτελεί βασική προϋπόθεση εντοπισμού, μελέτης και ανάλυσης διαφόρων σχετικών περιπτώσεων. Παράλληλα, η παραπάνω προσέγγιση αποσκοπεί στη εκ νέου εξέταση και ενδεχομένως στην αναθεώρηση διαφόρων απόψεων σχετικά με την προώθηση ή την καθυστέρηση κοινωνικών εξελίξεων (π.χ. του εκσυγχρονισμού) από τον Ορθόδοξο Χριστιανισμό. Υπό την έννοια αυτή, διάφορες διαδεδομένες σήμερα και αξιακά φορτισμένες έννοιες, όπως η εκκοσμίκευση και ο εκσυγχρονισμός, μπορούν να περιγραφούν ευρύτερα, διαφοροποιημένα και από μια άλλη συμπληρωματική οπτική γωνία με βάση τα δεδομένα που προέρχονται ειδικά από τον Ορθόδοξο χώρο.